

A GASZTROFESZTIVÁLOK, MINT ÉLMÉNYGAZDASÁGI TERMÉKEK VÁLTOZATOSSÁGA ÉS VÁLASZTÉKOSSÁGA

DIVERSITY AND VARIETY OF GASZTROFESTIVALS AS THE PRODUCTS OF EXPERIENCE ECONOMY

Kóródi Márta*, Bakos Róbertné

Turizmus-Vendéglátás Tanszék, Gazdálkodási Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

élménygazdaság
fesztiválturizmus
gasztronómia

Keywords:

experience economy
festival tourism
gastronomy

Cikktörténet:

Beérkezett: 2017. szeptember 6
Átdolgozva: 2017. szeptember 29
Elfogadva: 2017. október 15.

Összefoglalás

Az élménygazdaság sajátos területeinek, a turizmusnak és a lakossági rekreációnak metszéspontjában határozhatók meg a gasztrofesztiválok, mint a település rendszeresen visszatérő rendezvényei. Forgatókönyvük évente adaptíven alkalmazkodik az aktuális környezeti feltételekhez, figyelembe veszi egyes elemek hangsúlyosabb voltát a fogyasztói szokások változásának megfelelően. A több szakaszból álló, megfigyelésen és megkérdezéseken alapuló kutatás a minősítés és a tartalmi elemek statikus és dinamikus elemzésén keresztül tárja fel az élménytartalom alapján a változatosság és választékosság sajátosságait. A vizsgálat feltételezi, hogy a vidéki jellegű térségekben a legalább regionális vonzerővel rendelkező rendezvények választékosabbak, de kevésbé változatosak, mint a lokális rendezvények. Mindemellett az élménytartalom értékelésével a változatosság és a választékosság módosulásának okaira is keresi a választ.

Abstract

Gastrofestivals can be defined at the intersection of tourism and public recreation, as the special areas of the experience economy. The regularly recurring events conform adaptively to the given environmental conditions each year, they take into account the emphasis of some elements, considering consumer habits. The multi-stage research based on observation and interviews explores the characteristics of diversity and variety based on the experience content by the static and dynamic analysis. The study assumes that events in rural areas with regional effect are more divers but less varied than the similarly local ones. The study also seeks to find the reason for modification of diversity and variety in the experience content.

1. Bevezetés

A nagyszámú településre jellemző fesztiválkultúra gyökerei a kilencvenes évek gasztronómiai jellegű fesztiváljaihoz nyúlnak vissza. A sorszámozott gasztrofesztiválok húsz felett tartanak már, de több esetben a tartalmi megújulás névváltozással is járt, ami folyamatos eseményt, de alacsonyabb

* Kapcsolattartó szerző. Tel.: +36 20 519 09 02
E-mail cím: korodi.marta@gk.uni-pae.hu

sorszámú rendezvényt takar. A fesztiválok jelentőségét alátámasztja, hogy az ezredfordulótól több tematikus év is kapcsolódott a fesztiválokhoz direkt (2010- Fesztiválok éve), vagy indirekt formában (2006- Bor- és gasztronómia éve, 2009- Kulturális turizmus éve, 2016- Gasztróélmények éve), amely egyrészt felgyorsította a fesztivál- és rendezvénykultúra kialakulását, másrészt a programkínálat és a vonzott látogatók tekintetében diverzifikálódás és differenciálódás következett be. A gasztrofesztiválok funkciói között hangsúlyos a lakosság rekreációs és közösségi célú tevékenységének biztosítása, a programokba történő bevonás azonosulási és intenzív átélési céllal. Mindemellett betölthet arculatformáló szerepet, de az utazási döntések motiváló tényezőjeként tágabb dimenzióban is hathat látványosságként, spontán szórakozási lehetőségként.

A kereslet vagy a kínálat belső, vagy külső tényezők által indukált változásai a programelemek módosulását eredményezhetik. A befolyásoló környezeti tényezők közül a regisztrációra, minősítésre ösztönzést, a külső tényezők közül a fesztiválminősítés követelményeit, belső tényezők tekintetében a program választékosságát és változatosságát vizsgálja a tanulmány célul kitűzve a gasztrofesztiválok programösszetétel változása jellemzőinek feltárását. Az eredmények hasznosíthatóak a településfejlesztési tervezésnél, illetve turisztikai hatással rendelkező rendezvények esetén az élménytervezéshez kapcsolódóan.

2. Irodalmi áttekintés

A gasztroturisztikai termékfejlesztés kultúráját az 1999. évi „Magyar Gasztronómia és Bor Éve” alapozta meg. A kampányszerűen induló tematikus rendezvénytársaság sikerét bizonyítja, hogy programjai fennmaradtak, gazdagodtak, új elemekkel bővültek. A magyarok is azt vallják, hogy hazájuk gasztronómiája az egyik meghatározó része „magyar élménynek” [1]. A gasztronómia ma már nemcsak mint a turisztikai szuprastruktúra által nyújtott szolgáltatás jelenik meg, hanem a gasztronómiai rendezvényeken keresztül az attrakciókínálat része is, mint önálló termék, vagy komplex termékek eleme. A gasztroturisztikai termékek kínálata gasztronómiai rendezvényekre, a gasztronómiai múzeumok és a tematikus utak látványaira csoportosíthatóak. A magyaros ételekkel kapcsolatos rendezvények a vizsgálat szerint három alapelven szervezhetők. Egy étel több változatban elkészítését célozva, vagy egy alapanyagon alapulva minél több technológiát felvonultatva, vagy ugyanazon technológiát több alapanyagon alkalmazva [2].

A fesztiválok hazai fogalmát a Magyar Fesztivál Szövetség (MFSZ) [3] definiálta közös érdeklődésű embereket célzó, térben és időben koncentrált, előre meghirdetett, közös elnevezés alatt futó, legalább egy napos, gyakran több műfaj felölelő szabadidős rendezvénytársaságként. A résztvevők témaközösségét meghatározó programelemek szerint csoportosítva az alaptípusok közé tartozik a reprezentatív fesztivál (területi lehatároltság), az emlékünnepek jellegű fesztivál, a tematikus fesztivál, a szegmensspecifikus fesztivál és a fúziós fesztiválok [4]. A fesztiválszervezést a civil szféra bevonásával kívánatos végezni, szervezhetők üzleti alapon a jegybevételekből finanszírozva, vagy lehetnek támogatott, önkormányzatok, egyesületek által finanszírozottak. Egyfajta önmeghatározás is kifejeződik a település rendezvényein keresztül, de mindenképpen arculatformáló elem [5]. Egyes településeken hosszú évtizedekre visszanyúló fesztiválhagyományok élnek, másol a kreatív ötleteknek köszönhetően alakították ki a fesztiválkínálatot.

Fesztiválként a klasszikus fesztiválminősítést csak kevés fesztivál szerezte meg, főként az előírt minimális időtartam és a látogatószám miatt. Ugyanakkor nagyobb eséllyel szerezhetők pályázati támogatások a minősített rendezvényekre, ezért több fesztivál kényszerült a három napos program összeállítására. A tematikus elemek azonban csak egy, vagy másfél napot érintenek, a látogatók kismértékű duplikálódása, esetleges triplifikálódása növeli a látogatószámot is, elősegíti a másik minősítési korlát leküzdését. A minősítést megelőzi a regisztráció, mindkettő önkéntes. A fesztiválok szervezőinek jól felismert érdeke alapján, a kritériumok előre közzétettek, bár nincs nemzetközileg egységes rendszer. A regisztrációnak négy kizáró tényezője merülhet fel, úgy, mint a nem kielégítő internetes tájékoztatás, az országos számbavételt nem alátámasztó program, látogatószám, költségvetés, rövid időtartam, egy intézmény tevékenységéhez kapcsolódás. A befogadással egyidejűleg az adatlap alapján megítélésre kerül, hogy az adott fesztivál bevonható-e a minősítésbe. A minősítésre ajánlható fesztiválok jól koncepcionáltak, legalább 3 napig folyamatosan, egymás utáni napokon, naponta több helyszínen szervez min. 2-3, széles közönségnek szóló programot számottevő, legalább 3-4 millió Ft-os költségvetésből. Az eljárás

meghatározó eleme a helyszíni látogatás a tényleges arculat, a tartalom, a beágyazottság, a turisztikai és marketing tevékenység értékelésére kiterjedően. A regisztrációs lap adattartalma az első regisztráció és a korrekciós év (2010-2014) között módosult, bővebben kell számot adni a szervezeti tagságról, mint garanciát és részbeni minőségbiztosítást nyújtó elemről. A legjelentősebb változás a műfaji besorolás, míg a korábbi adatlapon művészeti fesztivál, tisztán amatőr művészeti és „felmenő” versenyek, gasztronómiai fesztivál és egyéb nem művészeti fesztivál kategóriák szerepeltek, 2014-től a profilok árnyaltabbak, művészet, folklór, gasztronómia, gyerek/család, ifjúság, közösség, történelem/hagyományörzés, amatőr művészet, sport/életmód/egészség, technika/teljesítmény/találmányok, hungarikum, egyéb, vagyis 12 műfaj közül egyet jelölhet be a regisztráló. Egyetlen kérdés került be újként az adatlapra, ami a közönség körében készült felmérés meglétét, vagyis a piackutatást kéri számon. A rendezvény végén egy 24 kérdéses, szöveges önértékelő lapot is készíteni kell, amit a minősítésnél használnak majd fel, ezért többnyire a minősítő kérdésekkel szinkronban kerültek megfogalmazásra elégedettségi és támogatói pontokkal kiegészülve.

A minősítési szempontok az egész fesztiválpiacon funkcionálnak, orientációs bázisként működnek. Míg a korábbi minősítési rendszerben a minősített fesztiválokat alkategóriákba osztották minőség (kiváló minősítésű, jó minősítésű, minősített) és műfaj (művészeti fesztivál, folklór fesztivál, gasztronómiai fesztivál, fesztivál) szerint, a 2014-es minősítés ezt a differenciáltságot megszüntette, elfogadva a tematikus programok felhígulását a látogatókör bővítése érdekében.

A turisztikai hatások értelmezhetőek közvetlenül az esemény idején, illetve közvetetten, főként ex post, a település imázsára gyakorolt hatáson keresztül, ami érezhetővé válik a keresletben és a kínálatban. A kereslet szempontjából az élmények vannak a középpontban, alapjául a fesztivállátogatók élményközpontú motivációi (élményigények: izgalom, kaland, új ismeretek, készségek, esztétikum, együttlét, társaság, újdonság, egzotikum, tényleges, vagy észlelt veszély)[6] szolgálnak, amelyek az élmények aktív fogyasztására, vagy passzív befogadására készítetnek. A fogyasztók emocionálisan motiválhatók, de fontos a kreativitás és az autentikusság iránti igény. A kínálatban is az élményt hangsúlyos, amely jellegétől, minőségétől, intenzitásától függően kiélezett versenyhelyzetben is előnyt jelenthet tudatos tervezéssel párosulva [7]. A kedvező megítélés alapja, hogy közeli és biztonságos uticélt jelentenek a közösségi élményre vágyó résztvevők számára, az erőforrások koncentrálnak, közös élményteremtés folyamata indukálható a fesztivál során [8].

A fesztivál tehát nevezhető élménygazdaságtani terméknek, mert azáltal, hogy alkalmas élményt nyújtani és értékesíthető, képes bevételt is generálni

3. Anyag és módszer

A kutatás abból a problémából indul ki, hogy 2010 és 2017 között jelentősen csökkent a minősítéssel rendelkező gasztrofesztiválok száma és arányuk is a minősített fesztiválok között (MFSZ, 2017). Külső okként a minősítési eljárás, belső okként a programtartalom feltételezhető, ezért két szakaszra osztható statikus és dinamikus vizsgálatsorozattal tárja fel a vizsgálat a gasztrofesztiválok programválasztékának sajátosságait 22 fesztivál három évi rendezvényének elemzésével. Az első szakasz a regisztráció és a minősítettség számszerű meghatározását követően a minősítési követelmények teljesíthetőségének leíró és prominencia vizsgálata, a 22 követelmény 22 prominensséggel történő értékelése ötfokozatú skálán (n=484). A második szakaszban 22 hazai fesztivál három éves rendezvényének értékelése történik egy négyfokozatú skálán, melynek eredményeként az évenkénti tartalmi pozíció és az állandó elemek aránya, majd a két szélső év közötti változása kapható meg egyszerű, leíró statisztikai módszerek alkalmazásával.

4. Eredmények

A regisztrációs és minősítési eljárás kezdő évében, 2010-ben a 262 regisztrált fesztivál 18%-a volt gasztronómiai műfajú, a minősített 98 fesztivál közül pedig 16 gasztronómiai fesztivál (16,3%) rendelkezett minősítéssel, közöttük 3 kiváló, 8 jó minősítést szerzett. Jóval nagyobb a minősítettség arány a művészeti fesztiválok esetében, a minősítettségben belül pedig közel fele a kiválónak minősítettek részesedése. (1. táblázat) Az előfordulásnál alacsonyabb minősítettségű arány valószínűsíti, hogy nehezebben tudják a többnapos programot és a látogatószámot produkálni a gasztrofesztiválok.

1. Táblázat A minősített fesztiválok száma és megoszlása műfajonként és kategóriánként (2010)

minősítés műfaj	kiváló minősítésű		jó minősítésű		minősített		műfaj összesen	
	db		db		db		db	aránya a minősíté teken belül (%)
	aránya a műfajból (%)	aránya a minősíté sből (%)	aránya a műfajból (%)	aránya a minősíté sből (%)	aránya a műfajból (%)	aránya a minősíté sből (%)		
művészeti fesztivál	21		17		10		48	49,0
	52,5	43,8	48,6	35,4	43,5	20,8		
folklor fesztivál	7		6		5		18	18,4
	17,5	38,9	17,1	33,3	21,7	27,8		
gasztronómiai fesztivál	3		8		5		16	16,3
	7,5	18,8	22,9	50,0	21,7	31,2		
fesztivál	9		4		3		16	16,3
	22,5	56,2	11,4	25,0	13,1	18,8		
összesen	40		35		23		98	100
	100	40,8	100	35,7	100	23,5		

Az MFSZ honlapján szereplő 2017. évi lista alapján ezek közül csak 48 azonosítható be egyező, vagy hasonló névvel. A fesztiválok között feltűnően csökkent a gasztronómiai jellegű fesztiválok aránya, 2017-ben csak 13,8% gasztronómiai jellegű szerepel a regisztráltak között, amiből csak egy minősített és egy eljárás alatti rendezvény volt (2. táblázat).

2. Táblázat A fesztiválok száma és megoszlása a regisztráció és a minősítés alapján (2017)

Státusz	Fesztiválok (db)	Ebből gasztronómiai jellegű	
		db	%
Regisztrált fesztiválok	239	33	13,8
ebből minősítésre javasolt	167	21	12,6
régebben minősített és javasolt	8	3	37,5
2014. után minősített	9	1	11,1
Regisztrációs/minősítési eljárás alatt	24	1	4,2
Adminisztrációs hiánypótlás alatt	15	3	20,0
Nyilvántartott összes	278	37	13,3

Míg a regisztráció ténylegesen egyszerűsödött, a minősítőlap 22 kérdése változatlan, öt főkérdés azonosítható be, maximum száz pontot érve, az egyediségre, a programszerkezetre, az előadókra, közreműködőkre, a kommunikációra és a hangulatra vonatkozóan. Tíz ötven pontos kérdés alkotja a közepesen hangsúlyos szempontcsoportot, köztük az újtó hajlam, nemzetköziesítés, nemzeti érték, helyi beágyazottság, szellemi kötődés, településfejlesztés, környék megismerése, szolgáltatások, helyszíni tájékoztatás, technikai adottságok jellemzőkkel. Húsz ponttal, a maximális ötödével veszik figyelembe a helyszíneket, a társadalmi beilleszkedést, esélyteremtést, az életminőség programokat, a környezettudatosságot, a közönség képzését, a szakmai találkozók és a tervszerűséget, megbízhatóságot. Ezen belül külön nevesített elvárások vonatkoznak 14 szempont esetében a gasztrofesztiválokra. A programszerkezet esetében a tematika és a többi, művészeti, szórakoztató program adekvát kötődése a kiemelt. A közreműködők esetében a gasztronómiai prominens a világ és hazai versenyeken eredményt elért szakmai kiválóság, vagy szakmai szervezet kitüntetéttje legyen. A kommunikációs jellemzőknél gasztronómiai sajátosság a tematikához köthető hagyományok, népszokások, receptek, ételek, séfek, zsűritagok életútjának, a helyszín érdekességeinek az ismertetése. Az újtó hajlam

tekintetében a gasztrfesztiváloknál külön értékelik a hagyományos ételek újszerű, korszerű megjelenítését, vagy új eljárások, technológiák hagyományos környezetben történő bemutatását. A nemzetközi jelenlét a gasztrfesztiválokon a versenyen, kiállításon, vagy bemutatón külföldi hasonló termék, étel, technológia megjelenését, vagy a tematikához kapcsolódó külföldi színpadi produkciót is magában foglalhatja. A nemzeti érték szempontnak, a teljes magyar hagyománykörnek koncepciózusan jelen kell lennie gasztrfesztiválokon. A szellemi kötődés a tematikus gasztrfesztiválokon különleges szempont, a helyi produktumnak elsőbbséget kell élveznie a kitelepült vendéglátók termékei helyett. A településfejlesztési szempontban a gasztronómiai érték, helyi termékek programszerű bemutatását is pontozzák. A táplálkozás az életminőség programok fókuszában lévő egyik tényező, amely a gasztrfesztiválok esetében nem lehet irreleváns. A környezettudatosság is megjelenik a gasztrfesztiválokon az ételmaradékok, melléktermékek formájában és kezelésében, valamint az eldobható/többször használatos edényzet, illetve az energiatakarékos gépek és berendezések használatában. A közönség képzését a gasztrfesztiválokon egyszerű megoldani a receptek, technológiák materiális és szóbeli átadásával, min ahogy a főzőversenyek során is a résztvevők, csapatok közötti baráti, közösségi hangulat is evidens. Az előkészítést minősíti a helyszín tájékoztatás, a főző csapatok helyének kijelölése, illetve a technikai adottságok, a bemutatók előkészítettsége, a közreműködők kiszolgálása.

Összevetve egy előzetes vizsgálat [9] azon eredményeivel, amely a gasztrfesztiválokon résztvevők motivációit kutatta megállapítható, hogy csak részben fedik egymást a fesztivállátogatói és a fesztiválmínősítői szempontrendszer. 14 minősítési szempont azonosítható be, ebből a hangulat, a programszerkezet, az előadók, közreműködők és a szellemi kötődés súlyozottan szerepelnek, ám a hangulat nem tartozik a minősítés által kiemelt, 100 pontos szempontok közé.

A dokumentumtanulmányozást követő vizsgálati szakasz kérdése, hogy mi lehet az oka a gasztrfesztiválok minősítési szándéka elmaradásának - amennyiben ennek formatív akadálya van - mely követelmények teljesítése lehetnek a korlátai. A 22 szempontot többnapos rendezvényt feltételezve könnyen és jól teljesíthető az egész rendezvény alatt, teljesíthető az egész rendezvény alatt, jól teljesíthető egy napra koncentrálván, teljesíthető egy napra koncentrálván, nehezen teljesíthető még egy napon is kategóriákba sorolva, ötfokozatú, csökkenő skálát alakítva bírálta 22 független szakmai prominens, akik nem érdekeltek a minősítésben, de szakmai tapasztalatuk jelentős. A vizsgálat eredményét a 3. táblázat tartalmazza, az alacsonyabb átlagok jelentenek a minősítésben nagyobb korlátot. A gasztrfesztiválok minősítési követelményeinek átlagos teljesíthetőségéről alkotott prominensi vélemény teljesíthetlenséget a 484 minősítési eset 6,4%-ában jelzett, ami a minősítési szempontok alkalmazhatóságát jelzi. Az egy nap alatt jól teljesíthetőség a vélemények 1/3-ában jelenik meg, a teljesíthetőség további 20%-ban, így megállapítható, hogy a minősítés szempontjából a gasztrfesztiválok egy napos rendezvényként jobban helyt tudnának állni, vagyis a többnaposság előírása jelentős korlátot jelent számukra.

Megfontolásra javasolható a módosítás a nyomtatott tájékoztató anyag, a nemzetközi meghívottak tekintetében a költségek miatt, valamint a több helyszín bevonása és a gasztronómia fejlesztési dokumentumokban megjelenése tekintetében a települési sajátosságok miatt. Valamint a teljesíthetőségi vizsgálat alapján az egynapos rendezvények minősíthetőségi igénye is felmerülhet.

A vizsgálat második részében 22 fesztivál 3 időpontban szervezett rendezvénye került elemzésre a programtartalom értéke és összetétele alapján statikusan és dinamikusan. A statikus elemzések során évente értékelésre kerültek a fesztiválok az előre kialakított programelemcsoportok (22 db) tartalmi gazdagsága négyfokozatú skálán, melyek összesítésével és átlagolásával az átlagos program-értékhez viszonyítva a tartalmi pozíció meghatározható volt. Az értékelés után beazonosításra kerültek a három év során állandó programelemek és ezek értékének aránya az összértékhez viszonyítva. A statikus vizsgálatok eredményét az 1. ábra összegzi.

A koordinátarendszer negyedei különböző jellemzőjű fesztiválokat fognak közre. Az első negyedben szereplők egyrészt gazdag tartalmat, másrészt állandó programkínálatot nyújtanak, két tipikus képviselője a csoportnak (A és N jellel) mindhárom vizsgált évben ide tartozva a Nemzetközi Mézvásár és Méhésztalálkozó Jászberényben és a Gardafesztivál Tihanyban. A második negyed fesztiváljai az élménymenedzsment szempontjából a legértékesebbek, mert változatosak, viszonylag alacsony az állandó elemek aránya, ugyanakkor tartalmaznak a rendezvények. Mindhárom évet tekintve ide került a Mesztegnyői Rétesfesztivál és Falunap (E), valamint a Nemzetközi Szilvalekvárfőző Verseny Szatmárcsékén (G). A harmadik negyed képviselői annak

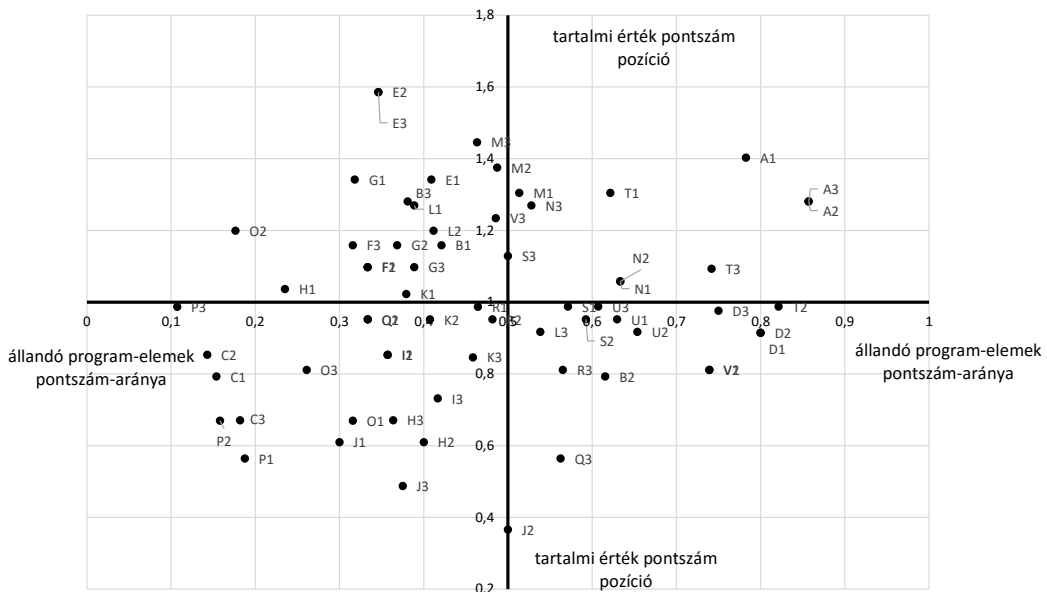
ellenére, hogy változó programokat szerveznek, átlag alatti tartalmi minősítést kaptak, egy-egy éven belül kellene szélesíteni a programkínálatot ahelyett, hogy évente változtatják. A Debreceni Pulykanapok (C) és a Palacsinta Fesztivál Mátraterenyéről (P) tartozik ide mindhárom évben. A negyedik negyedben helyet foglalóknak több fantáziára, ötletre lenne szükségük, mert magas az állandó program-arányuk, de alacsony a tartalmi érték (élmény) pozíciójuk, amit az állandóság és a sok sztárfellépő is eredményezhet, akik a változatosságot mindenképpen csökkentik. Ilyen rendezvény az értékelés szerint a Nemzetközi Tiszai Halfesztivál, Szegeden (D), de ide tartozik minden évben a Karcagi Birkafőző Fesztivál (U) is.

3. Táblázat A gasztrofesztiválok minősítési korlátai (n=484)

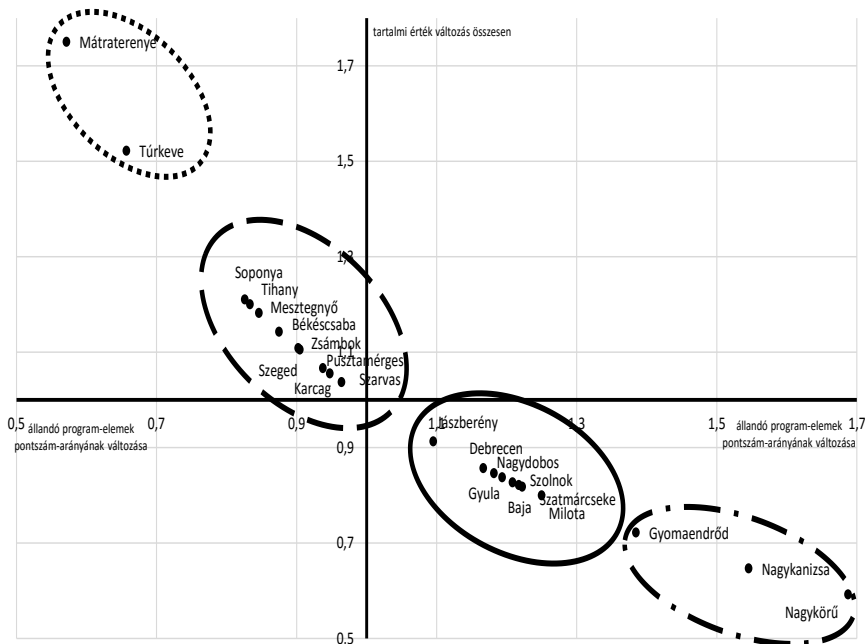
A fesztivál- minősítési szempontok (1)	Teljesíthetőség (2)					átlag (3)
	könnyen és jól teljesít he-tő az egész rendezvény alatt (db)	teljesít he-tő az egész rendezvény alatt (db)	jól teljesít he-tő egy napra koncert-rálva (db)	teljesít he-tő egy napra koncert-rálva (db)	nehezen teljesít he-tő még egy napon is (db)	
Egyediség	16	5	1	0	0	4,68
Tervszerűség, megbízhatóság	7	8	6	1	0	3,95
Hangulat	6	8	8	0	0	3,91
Technikai adottságok	6	9	5	2	0	3,86
Nemzeti érték	6	8	4	4	0	3,73
Környezettudatosság	6	7	5	4	0	3,68
Helyszíni tájékozódás	6	7	5	4	0	3,68
Programszerkezet	4	6	10	2	0	3,55
Helyi beágyazottság	4	5	9	4	0	3,41
Szellemi kötődés	3	5	9	5	0	3,27
Életminőség programok	2	5	12	3	0	3,27
Előadók, közreműködők	2	5	10	5	0	3,18
Közönség képzése	2	3	12	5	0	3,09
Környező térség megismerése	2	3	11	6	0	3,05
Újító hajlam	3	3	7	6	3	2,86
Kommunikáció	2	8	2	4	6	2,82
Szakmai találkozók	0	1	16	5	0	2,82
Szolgáltatások	3	4	9	4	2	2,82
Társadalmi beilleszkedés, esélyteremtés	1	3	7	9	2	2,64
Helyszínek	1	3	5	8	5	2,41
Nemzetközi jelenlét	0	4	5	7	6	2,32
Településfejlesztés	1	2	3	9	7	2,14

A dinamikus vizsgálat a legfrissebb statikus adatokat a legkorábbiakkal hasonlítva rendezi egy újabb koordináta rendszerbe (2. ábra), ahol négy kategória határolható körbe. Két fő csoportba tömörülnek a fesztiválok a dinamikus paraméterek szerint. Az első csoportban (folytonos vonallal

jelölve) csökken az élménytartalom, ugyanakkor növekszik az állandó elemek aránya. Az ide tartozó fesztiváloknak az ellaposodás, sablonosodás ellen kell küzdeni a jövőben, bár meg kell jegyezni, hogy a rutin nagy biztonságot ad számukra. Halmozott problémát jelez három esetben a pont-vonal változásával határolt külön csoport.

1. ábra Gasztrofesztiválok az állandó programelemek és az élménytartalom alapján*

2. ábra. Gasztrofesztiválok az állandó programelemek és az élménytartalom változása alapján

* Jelmagyarázat (3): a betűk a 22 fesztivált jelölik, a mögöttük lévő szám a három időszakot a régebitől növekvő sorrendben. Fesztiválok: A: Nemzetközi Mézvásár és Méhésztalálkozó, Jászberény, B: Szüreti Fesztivál és Kakaspörkölt-főző Verseny, Pusztamérges C: Debreceni Pulykanapok, D: Nemzetközi Tiszai Halfesztivál, Szeged, E: Mesztegnyői Rétesfesztivál és Falunap, F: Szarvasi Szilvanapok, G: Nemzetközi Szilvalekvárfőző Verseny, Szatmárcseke, H: Kanizsai Bor- és Dödölle Fesztivál, I: Nemzetközi Sütőtök Fesztivál, Nagydobos, J: Nemzetközi Diófesztivál, Milota, K: Szolnoki Gulyásfesztivál, L: Gyomaendrödi Nemzetközi Sajt- és Túrófesztivál, M: Lecsófesztivál, Zsámbok, N: Gardafesztivál, Tihany, O: Országos Vadgasztronómiai fesztivál, Soponya, P: Palacsinta Fesztivál, Mátraterenye, Q: Nagykőrüi Cseresznyevásár, R: Bajai Halfőző Fesztivál, S: Csabai Kolbászfesztivál, T: Gyulai Pálinkafesztivál, U: Karcagi Birkafőző Fesztivál, V: Kevi Juhászfesztivál, Túrkeve

A másik fő csoport (szaggatott vonallal határolva) jelenti a vizsgálat szempontjából sikeres, élményfesztiválokat, ahol az állandó programok aránya csökken, miközben a fesztivál élménytartalma növekszik. Két fesztivál, a túrkevei és a mátraterenyei élménytartalom növekedése a legnagyobb és ezek egyben a legváltozatosabbak is (pontvonallal határolt). Az előbbi megújult, míg az utóbbi az életciklus elején jár. A vizsgálatok alapján az is beigazolódtott, hogy nagyobb arányban állandóak a regionális hatókörű gasztrofesztiválok programjai, mint a lokális fesztiválké, az I. csoportban nagyobb arányban szerepelnek a regionális hatókörű fesztiválok.

5. Következtetések

A gasztronómiai eseménymenedzsmet a turisztikai élménymenedzsmet egy sajátos formájaként a helyi lakosság számára és az épp helyben tartózkodó turisták számára is kellő vonzerővel bír. Az élmény létrehozása szempontjából az élménybázis rendelkezésre áll, többnyire csak az esemény lebonyolításnak biztosított helyet jelenti. Az élménygenerálók töltik be azt a funkciót, hogy ugyanabból a főtérből, alkalmanként úrbéli, vagy középkori környezetet varázsoljanak. Az eseményfejlesztőknek azonban dönteniük kell, hogy markáns arculatú, de szűkebb célközönségű, vagy általánosabb programválasztékkal rendelkező, szélesebb látogatókört célzó rendezvényt állítanak-e össze. Mindkét esetben - különösen amiatt, mert a gasztronómia tipikusan ember alkotta vonzerő - az attrakció menedzselése is a kiajánlás szerves része.

A kutatás egyik javaslata, hogy a minősítésben a hangulat a kiemelt tényezők között szerepeljen még akkor is, ha erősen szubjektív a megítélése.

A gasztrofesztiválok piaca kínálati és keresleti oldalon egyaránt jelentős bővülést, vagy szűkülést nem mutat, hiszen akik korábban részt vettek valamilyen fesztiválon, nagy valószínűséggel ismét meglátogatnak egyet, a kereslet fenntartása ugyanakkor megkíván komoly erőfeszítéseket. A gasztrofesztivál-látogatás jelentheti az utazás fő motivációját, vagy egy-egy utazás során a fesztivállátogatás, mint kiegészítő tevékenység is megjelenhet, ezért érdemes azt más turisztikai termékekhez kapcsolni. A fesztiválok sikerének előfeltétele tehát a piaci igények felmérése alapján meghatározott élmény létrehozása.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Pallasz Athéné Egyetemen” című pályázat támogatásával jött létre.

Irodalomjegyzék

- [1] Gergely A. : 2000. Magyar Kóstoló, Vince kiadó Kft.
- [2] Fehér I.- Kóródi M.: 2008 A vidéki turizmus fejlesztése. Szaktudás Kiadó Ház. 82-94.
- [3] Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program, Magyar Fesztivál Szövetség, <http://www.fesztivalregisztracio.hu/> (letöltés dátuma: 2017.08.14.)
- [4] Bowdin - Allen – O'Tolle - Harris- McDonnell: 2006. Event management, Butterworth- Heinemann, Bangalor, India 3-7.p.
- [5] Sulyok J. : 2010. A magyar lakosság fesztivállátogatási szokásai In.: Turizmus Bulletin XI. 3. 23-27..
- [6] Rácz T. : 2009. Élmények, Fesztiválok, Turizmus. In: Fesztiválok éve 2010 Szakmai Konferencia
- [7] Stamboulis Y.- Skayannis P.: 2003. Innovation strategies and technology for experience-based tourism Tourism Management, Volume 24, Issue 1, Pages 35-43
- [8] Zátori A. : 2014. Élményszemlélet a turizmusban. A turisztikai élményteremtés koncepciói. Turizmus Bulletin XVI. 2. 51-63.
- [9] Horváth Zs. - Sánta F. - Kóródi M.: 2015. A szolnoki Gulyásfesztivál szerepe Szolnok város turizmusában és vendégkörének változása Economica, VII. 2. 57-64.